

Umumî haritacılık :

Lizbon Jeodezi mukarreratı

Çeviren : General
Abdurrahman Aygün

Lizbonda 1933 senesi eylülünde içtima eden beynelmilel jeodezi ve jeofizik ittifad heyetinin mukarreratında; yüksek ilim adamlarının ne gibi fedakârlıklara katlandıklarını, şekil ve cesameti Arz tayini zımnında ne kadar muazzam işlere girişmek istediklerini, ve Avrupa ile Afrika ve hassatan Asyadaki tâlî hükûmetlerin ilim ve fen namına ne derecede hevesle bu ittihadı girdikleri gösterilmekte ve bu meydana şanlı Türkiyemizi de alâkadar eden davetiye dahi nazarı dikkati celbetmekte bulunduğundan mezkûr mukarreratın madde madde ve aynen mecmuamıza naklini münasip gördük:

1 — Beynelmilel jeodezi ve jeofizik ittifadı Séismiques yani (tazyiki dahiliden mütevellit sarsıntılı) mıntakalarda: cazibei Arz şiddetini tayin hususundaki vaki mesainin el birliğiyle teşdidini, ve mümkünse buralarda jeofizik ve jeolojik metodlar ile kısrı Arz tetkikatına müteallik rasadata devam olunmasını ehemmiyetle arzu ve tavsiye eder.

2 — Beynelmilel jeodezi ittifad heyeti: cazibe kuvvetleriyle beraber Hindistan mesahasını alâkadar eden jeodezik işlerin şekline ehemmiyet atfeder. Hâlen olduğundan daha fazla ehemmiyette netayıç istihsâl edilebilir. Aynı cinsten işlerin

Burma, Siam, İndo - Chin ve Malaya ya kadar temdit edilmesi pek ziyade şayanı arzudurki bu vesile ile Dr. Vening-Meinesz tarafından Felemenk şarkî Hindistanını muhit sularda yapılmakta olan rakkas tecrübelerilede bir münasebet tesis edilebilir.

Bu maksat için:

a) Bu memleketlerde; bilfarz bir hat üzerinde onar mil fasılahı iki merkez ile şakul inhirafını tayin etmek.

b) Cazibe miktarını tayin için rakkas tecrübeleri yapmak. Bu ameliye keزالik Seylanda dahi yapılmalıdır.

Beynelmilel ittihad heyeti; Hindiye Burma, Siam ve İngiltere idaresindeki Malaya, Seylan ile Felemenk hükûmetleri tarafından bu hususta lâzımgelen para, alât ve mühendislerin tedarik edilmesini ve müştereken tevhibi mesai eylemesini arzu eder.

3 — Beynelmilel ittihad heyeti; Ganç nehri deltasile Singapor arasındaki iç (mutavassıt) denizlerde, miktarı tecil ve kesafet tayinine müteallik rasadatın icrasını, ve bundan başka Bahri muhiti kebirin, Filipin adaları kısmı şarkisi ile Japony civarındaki derin yataklarında aynı rasadatın yapılmasını tavsiye eder.

4 — Beynelmilel ittihad heyeti; Bu ittihad dahil bütün hükûmetlerden, şimdiye kadar ihmâl edilmiş olan Kürei cenubî kara ve denizlerinde bilhassa miktarı tacil ve kesafetin tayini zımında lâzımgelen jeodezi mütehassıslarını, vesaiti muktaziyeyi tedarikle kendi emrine verilmesini rica eder;

5 — Beynelmilel ittihat heyeti; kendi azasından jeodezi, seizmoloji, Volkanoloji, Oseanoğrafi fizik mutahassıslarının olbaptaki müşterek tekliflerine istinaden; aynı zamanda şakul

inhiraflarını da mesaha edecek olan âlâtı lâzıme ile müceh-
hez bulundukları halde cazibe miktarını tayin edecek muvakkat
postalar ihzar edilmesindeki arzusunu izhar eder.

Postalar bir mahalde birleşik bulunduğu halde, berveçhi
âti şerait dahilinde çalışabilirler

a) Şakul inhiraflarının umumî tebeddülâtını tetkik noktai
nazarından Amerikayı şimalî gibi büyük kıtalarda sarfı me-
saî eylemek.

b) İnhiirafların mıntıkavî tebeddülâtını tetkik noktai naza-
rından bir memleket dahilinde 200 : 300 kilometre aralıklı
istasyonlarda çalışmak.

c) Engin denizlerdeki münferit adalar sahillerinde,

d) Ve nihayet bilhassa (Séismiques) sabalarda Med ve
cezir hadisatını tetkik etmek.

Beynelmîlel ittihad cemiyeti; 1930 senesinde Stockholm da
inikat edip Afrikada, 30 uncu dereceden geçen nısfinnehar
dairesi kavsini mesaha edilmesi hakkında verilen kongra
kararını tamamen tasvip eder.

Beynelmîlel jeodezi ittihadı; bu büyük mesahanın itmamı
hususundaki elzemiyeti, menfaatdar hükûmetlerin nazarı dik-
katlerine arzeyler ve bundan başka biri Senegal dan Somali-
ye doğru olmak üzere hattı üstüva üzerinde, ve diğeri 6 ncı
arz dairesinde iki dairei mütevaziye kavsini ölçülmesi teşeb-
büslerine girişilmesini de arzu eder.

7 — Beynelmîlel jeodezi ittihadı; berveçhi âti samimî
arzularını izhar eder.

a) Şimâl kutbu denizlerinden başlayup Bahrisefide; ve
Bulgar, Suriye mevkıfleri vasıtasile Ümit burnunda nihayet
bulacak olan büyük bir nısfinnehar kavsini mesahasında,
Trakya ve Anadolu mıntakalarında başarılmaması elzem ve

zarurî görülen Nirengi irtibatlarını temine matuf ilmî mesai-ye Türkiye Cümhuriyetinin iştirâk eylemesini,

b) 1930 senesi Stokholm içtimasında Yunan delgesi profesör Lampadaryos tarafından teklif olunup Girid adasından Mısıra bağlanması hakkında müttefikan kabul edilmiş olan usulün tatbikatına Yunan hükûmetince sarfı himmet edilmesini,

c) Ve binaenaleyh: Türkiye Cümhuriyetinin de beynelmilel ittihadada girmesi hususundaki müsmir teşebbüslerin yapılmasını.

S — Beynelmilel jeodezi ittihadı; iki memleketi yekdiğere bağlamış olan nirengi şebekelerini, rasadat ve hesabatını ikmâl eylemiş bulunmalarından dolayı Hind ve Siam hükûmetlerini hararetle tebrik eder.

a) Aynı zamanda; Malaya ile Somatra arasındaki nirengi irtibatının da, en büyük ve mühim jeodezi işlerinden biri olduğunu müşahade eyler.

b) Kezalik: ittihad heyeti; Siam ile Malaya arasında bağlanacak olan şebikenin âtiyen ve mümkün mertebe süratle temdidini de ümid eder.

c) 21 ve 100 derecelik tûl dairelerini ihtiva etmek üzere Burma ile Fransız Hindi Çinisi arasında tevsian bağlanmak mesaisinin süratle tahakkukunu arzu eder.

d) 21 ve 100 derecelik tul dairelerini ihtiva etmek üzere; Burma ile Fransız Hindi Çinisi arasında tevsian bağlanmak mesaisinin süratle tahakkukunu arzu eder.

e) Ve keza ; Felemenk Hindi şarkî müstemlekesinde kurulan şebekenin daha şarka doğru yürütülmesi fikirlerinin sahai tatbika konulmasını da temenni eyler.

9 — İtalyanlar tarafından 1931 senesinde; sahillerine civar denizlerin ka'ındaki cazibe şiddetini tayin için yapılan işlerin netayicinden ve Fransızlarında aynı tarzdaki masaiye karar verdiklerinden haberdar olan Beynelmilel jeodeüi ittihad heyeti; bu nâfi ve çok muhim tetkikatın her iki hükûmetce bütün Akdeniz sahasına teşmil edilmesi hususundaki arzusunu izhar eder.

10 — Jeodezi ittihad heyeti; bütün milletlerin harita müesseselerine, birinci derece nirengi hesabatında 1924 senesi Madrid umumî kongrasında beynelmilel kabul edilen Hayford katı nakıs mücessemi devranisine müteallik anasırı esasiyeyi ve normâl kesafet tayini için de 1930 Stokholm içtimalı umumisinde takarrür eden düsturları kullanmalarını tavsiye eder.

11 — Jeodezi ittihad heyeti; bazı fennî ve ilmî arzulara cevap vermek üzere beynelmilel te'sis edilen istasyonlardaki müşterek mesai neticeleri hakkında bir kitap neşir ve tamim etmek fikir ve mütalaasındadır .

Meteoroloji heyeti tarafından yapılan teklifat

İlmi ahvali cev:

12 — Beynelmilel ittihad heyeti; Samoa Cezair müctemi-asından Apia adası rasathanesinde; bu arzılarda şimdiye kadar malûm olmayan karalar seviyesi mesahasına, ve hava irtifasına müteallik icra edilen fennî ve ilmî mesaiye bir ehemmiyeti mahsusa atfeder. Ve bu mesainin rasathane emrinde bulunan bütün âlât ve edevattan istifade suretile başarılmamasını arzu eyler.

Hidroloji heyeti tarafından yapılan teklifat

İlmi ahvali miyah:

13 — Beynelmilel jeodezi ittihad heyeti; muhtelif memleketlerde jeofizik ve teknik mesail için neşrolunan mecmua ve kitaplarda, nehirlerin mecraları ve sularının ahvali umumiyesi hakkında çok yanlış ve hatta bazen can sıkıcı bilüzum tafsilât verildiğine şahit olmuştur. Binaenaleyh ittihadada dahil ve gayri dahil alâkadar hükûmetler tarafından, belli başlı nehirler hakkında karakteristik esaslı malûmatın, ve (rasadat devreleri hakkında izahatı muhtevi olmak üzere) bir sene zarfında sarfeyledikleri vasatî su miktarına müteallik cetvel-lerin neşri arzusunu izhar eder.

14 — Beynelmilel jeodezi ve jeofizik ittihad heyeti; gün geçtikçe büyük mesele şeklini alan tahtelarz su taharriyatı hakkında, gerek fennî ve gerek pratik olarak yapılan tetkik mesaisinin ehemmiyetini tasdik ve kabul ettiği gibi, ittihadada dahil ve gayri dahil memleketlerden; hidroloji cemiyetleri teşkilini, ve bunlara lâzımgelen âlât ve edevatı muktaziyenin sürati mümkününe ile tedarik edilip kendilerine verilmesini, ve bütün bu mesaiyi ve taharriyatı fenniyeyi kemâli fetanetle idare edebilecek muktedir eşhasın tefrikini arzu eder.

Volkanoloji heyeti tarafından yapılan teklifat

İlmi ahvali bürkân:

15 — Beynelmilel jeodezi ve jeofizik ittihadı; memleketlerinde hali faaliyette olup gerek tamamen ve gerek kısmen

mekşuf volkanları bulunan devletlerden, bu volkanlar hakkında müştereken tebligatı müfidede bulunacak heyeti seferiyeler teşkilini ve bilhassa, Kamçatka şibihceziresile bazı Fransız müstemlikâtında halî faaliyetteki yanar dahların ciddî surette tetkik edilmeleri arzusunu izhar eyler.
